

INFORME SOBRE EL SISTEMA AGROALIMENTARI ECOLÒGIC AL PAÍS VALENCIÀ

EQUIP CÀTEDRA MODEL ECONÒMIC UJI-GVA

 UNIVERSITAT
JAUME I

Càtedra de Transformació del
Model Econòmic

 Xarxa
Càtedres de
**Transformació
del Model Econòmic**

 **GENERALITAT
VALENCIANA**
Conselleria d'Hisenda
i Model Econòmic

 UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

 UNIVERSITAT
POLITÀCNICA
DE VALÈNCIA

 Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

 UNIVERSITAT
JAUME I

 UNIVERSITAS
Miguel Hernández

EL SISTEMA AGROALIMENTARI ECOLÒGIC AL PAIS VALENCIÀ.

Autors:

EQUIP CÀTEDRA MODEL ECONÒMIC UJI-GVA

Castelló, novembre 2021

3

TAULA DE CONTINGUTS

1. CONTEXT DEL ESTUDI	5
1.1. El Sistema Alimentari i l'agroindústria ecològica.....	5
1.2. Estructura del Informe	6
2. MACROMAGNITUDS DEL SECTOR.....	8
2.1. El potencial territorial, en dades.....	8
2.2. Operadors i ocupació	9
2.3. Indústries ecològiques.....	14
2.4. Superfície certificada i produccions	15
3. EL SISTEMA D'ALIMENTACIÓ SOSTENIBLE VALENCIÀ I LES POLITIQUES DEL SECTOR.....	17
3.1. La xarxa de valor del Sistema Alimentari i la sostenibilitat.....	17
3.2. Voluntats i capacitats.....	19
3.3. Coexistència de sistemes i polítiques.....	20
3.4. I Pla Valencià de Producció Ecològica (I PVPE)	26
4. EL FUTUR DEL SECTOR AGROALIMENTARI ECOLÒGIC VALENCIÀ	33
4.1. Creació del "II PVPE"	33
4.2. De I PVPE a II PVTA.....	34
5. CONCLUSIONS I FUTURES LÍNIES DE RECERCA.....	36
5.1. Conclusions	36
5.2. Futures línies d'actuació.....	37

1. CONTEXT DEL ESTUDI

1.1.El Sistema Alimentari i l'agroindústria ecològica

En les últimes dècades l'interès social per la sostenibilitat ha augmentat significativament i amb això les accions polítiques en aquest sentit, l'anomenada "Sustainable intensification". Un dels sectors en què els governs nacionals i supranacionals han destinat més recursos i esforços per aconseguir aquest objectiu és el sector agroalimentari.

Amb aquesta idea, s'han dut a terme una infinitat d'accions polítiques amb la intenció de desenvolupar un Sistema Agroalimentari Sostenible. El sistema agroalimentari és el nom que rep la xarxa, extremadament complexa, d'actors que participen en la xarxa de valor agroalimentària.

Entre els objectius del sistema agroalimentari sostenible es troben: seguretat alimentària, salut, cura del medi ambient, disminució de la pobresa i/o del èxode rural i contrarestar els desequilibris de poder del propi sistema agroalimentari tradicional.

Aquests objectius es basen en la definició general dels objectius de desenvolupament sostenible de les Nacions Unides (ODS). És a partir de llavors, quan la sostenibilitat s'entén com a sostenibilitat ambiental, econòmica i social.

Amb l'objectiu de la sostenibilitat en ment, la Unió Europea (UE) va crear una sèrie de normatives que regulen la producció ecològica i posteriorment va crear l'anomenada fulla verda europea, una etiqueta que s'atorga a la producció ecològica certificada perquè els consumidors puguin identificar inequívocament els productes ecològics. Molt similar a les qualitats diferenciades ja existents anteriorment com denominacions d'origen protegides (DOP) o indicació geogràfica Protegida (IGP).

En aquest sentit, la UE no s'ha aturat en el seu esforç per fomentar l'activitat ecològica i per al 2022 està preparant l'entrada en vigor d'una nova i ampliada regulació amb punts molt interessants i destacables, com l'anomenada certificació col·lectiva, que permetria

la certificació de petits propietaris de terres conjuntament, o l'entrada en la regulació de nova ramaderia, com a cunicultura.

En aquest informe pretenem exposar la situació actual del sector agroalimentari ecològic en el entorn del País Valencià, entenent que es un pas endavant important per a la consecució de la sostenibilitat en el sistema alimentari. És important reflectir, que en l'actualitat la normativa vigent en el sector té el seu major pes en els aspectes mediambientals, si bé és cert que s'ha creat de tal manera que el respecte a aquestes normes, condueix al compliment de les altres cares de sostenibilitat o, almenys, les fomenta.

Per a aconseguir l'objectiu d'analitzar el sector de l'agroindústria ecològica a nivell valencià, utilitzarem els recursos d'informació que disposa el propi sector i construirem també recursos propis per tal d'il·lustrar la seva situació actual i la previsió del seu futur més immediat.

Aquest recull d'informacions es realitza a través del Comitè d'Agricultura Ecològica de la Comunitat Valenciana (CAECV), del “Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación” (MAPA), del “Sistema de Análisis de Balances Ibéricos” (SABI), de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica de la Generalitat Valenciana (Agroambient), de la observació participativa, d'entrevistes i del recull d'informació en diferents mitjans de comunicació especialitzats del sector.

1.2. Estructura del Informe

Aquest informe passa per una primera part on intentarem detallar les característiques i macromagnituds més rellevants de l'agroindústria ecològica. Aquest primer apartat es ja de gran importància per si mateix, ja que ofereix dades molt rellevants tant per al sector, com per a la administració.

Seguidament analitzarem les accions polítiques portades a terme per el govern de la Generalitat Valenciana sobre el sector i oferirem una versió, sustentada a través de dades, del sistema agroalimentari sostenible Valencià. Aquesta secció permetrà disposar d'una idea clara sobre les polítiques aplicades al sector i com aquest ha reaccionat a les mateixes, podent extreure'n intuïcions sobre la efectivitat de les mesures en qüestió.

La tercera part d'aquest informe esta destinada a aclarir el futur més immediat del sector agroalimentari ecològic en el País Valencià. Un anàlisi dels futuribles a nivell de polítiques, iniciatives i accions que influiran al sector, juntament amb els actors i les motivacions de les mateixes. Tot i la incertesa dels temps futurs, l'interès en presentar aquesta secció, respon a la necessitat de entendre el que afectarà al sector en els pròxims anys.

Finalment dedicarem la ultima secció a les conclusions, extretes de la realització d'aquest estudi. La rellevància d'aquest apartat anirà en consonància amb la de la totalitat del informe, posant en relleu els punts crítics del sector que ha de servir per informar a la totalitat dels actors que hi participen.

2. MACROMAGNITUDS DEL SECTOR

2.1. El potencial territorial, en dades.

Espanya es situa com el primer país de la Unió Europea en termes d'àrea ecològica, un fet encoratjador que ens permet pensar en una possible posició d'avantatge competitiu en el mercat ecològic. El País Valencià està molt ben posicionat a nivell nacional en el sector ecològic i plans com el PVPE (desenvolupant-se la segona edició), impliquen que hi ha una voluntat política d'impulsar aquest model de mercat.

El Comitè d'Agricultura Ecològica de la Comunitat Valenciana, o CAECV, és l'organisme encarregat de la certificació ecològica de la regió i, amb això, la capacitat d'utilitzar l'Euro-fulla, símbol del compliment de la normativa ecològica europea. La idea de realitzar una anàlisi descriptiu del sector ecològic al País Valencià a través de l'estudi dels diferents actors institucionals que regulen el sector, ve motivada precisament per aquesta situació d'incipient rellevància tan institucional, com social i de mercat. Sabent a qui, on i que ha estat certificat podem presentar les macromagnituds d'aquest sector i al seu torn generar coneixement que ens permeti dur a terme futures consultes en el sector. Segons la CAECV i el MAPA, actualment hi ha 3.861 (2020) operadors ecològics al País Valencià, per activitat entre productors, elaboradors, comercialitzadors i empreses d'importació/exportació. Llegint dades dels operadors certificats pel CAECV i contrastats amb els del MAPA, tenim la distribució de la taula que veiem a continuació.

Taula 1. Nombre de operadors certificats per la CAECV en territori valencià (2019)

Tipologia d'operador	Nombre
Productors	2698
Empreses (inclou X/M)	835
Suspeses	52

Creuant les dades dels operadors certificats per la CAECV amb les dades del SABI, obtenim al voltant de 718 empreses de les quals extreure dades per a realitzar una aproximació a la descripció del conjunt del sector.

Si bé és cert que a resultes de la mancança de dades registrades sobre la proporció de producció ecològica no podem establir quines empreses dediquen tota l'activitat a aquest tipus de producció i quines dediquen només un percentatge, és evident que si apareixen en les dades creuades és perquè al menys estan certificades i, per tant, tenen la capacitat de produir ecològic certificat (s'han retirat les empreses amb la funció "EXTINTA").

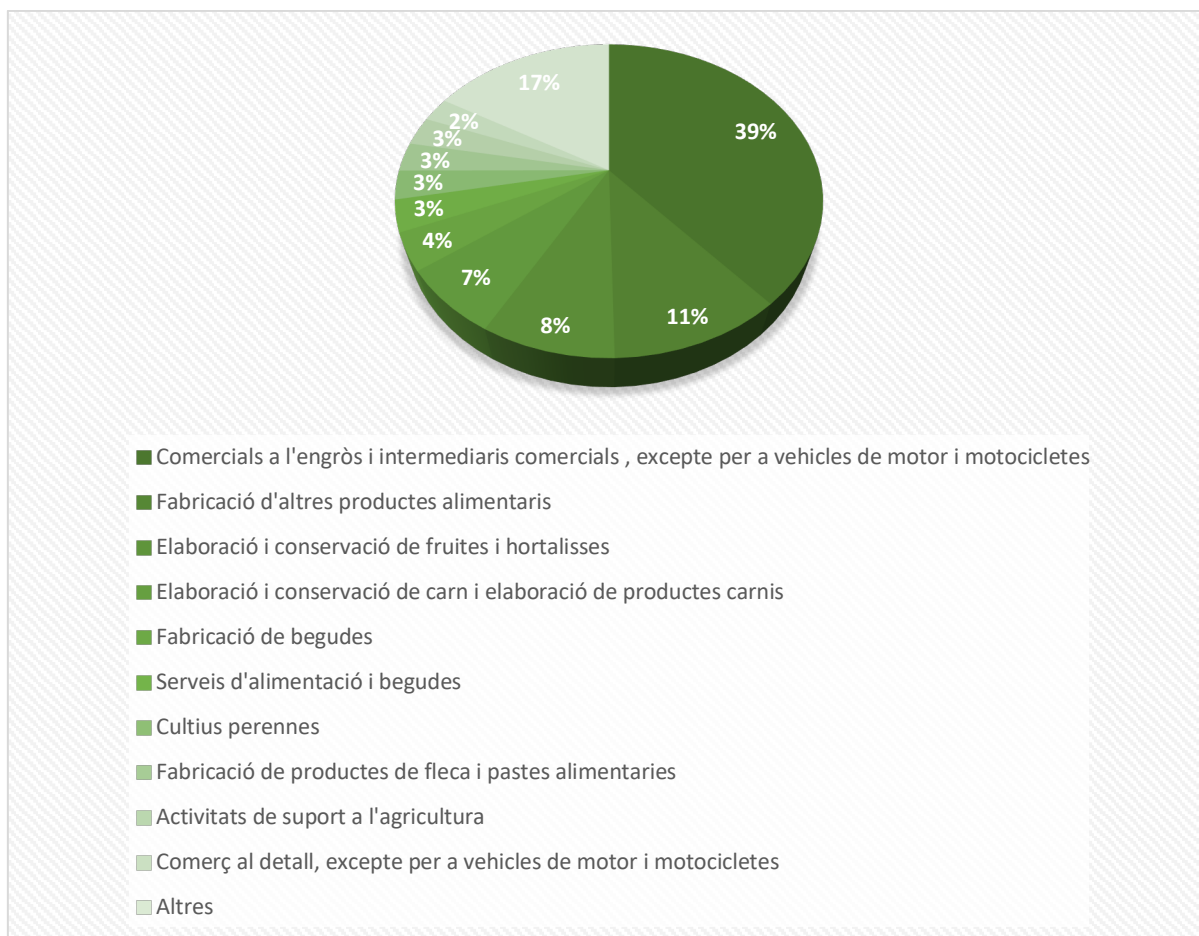
2.2. Operadors i ocupació

Al seu torn, només s'han seleccionat aquelles empreses per a les quals es disposa de les seves últimes dades a data de l'any 2018. Seguint aquests criteris obtenim 707 operadors ecològics, amb 117 codis CNAE diferents.

Hi ha una petita dissonància entre operadors certificats i dades de SABI, ja que un operador pot ser certificat per a més d'una activitat i per tant apareixerà una vegada per cada certificació obtinguda.

Alhora, hi ha 2.684 operadors certificats que no apareixen a SABI. Aquesta situació pot produir-se per diferents motius, l'explicació més raonable és que s'escapa del sistema de cerca i actualització de SABI, ja sigui per grandària o obligacions de registre o que des de la base de dades CAECV no es proporciona el CIF/NIF de l'operador en qüestió (això succeeix per a 2.272 registres). Amb una primera anàlisi de les dades dels 707 operadors ecològics podem obtenir un primer esbós del sector al País Valencià.

Figura 1. Nombre relatiu d'operadors certificats per la CAECV i presents al SABI en territori valencià, per CNAE (2019)

En termes absoluts obtenim el representat en la taula 2

Taula 2. Nombre absolut d'operadors certificats per la CAECV i presents al SABI en territori valencià, per CNAE (2019)

Activitat	Nº operadors
Comercials a l'engròs i intermediaris comercials , excepte per a vehicles de motor i motocicletes	273
Fabricació d'altres productes alimentaris	78
Elaboració i conservació de fruites i hortalisses	60
Elaboració i conservació de carn i elaboració de productes carnis	48
Fabricació de begudes	27
Serveis d'alimentació i begudes	23
Cultius perennes	21
Fabricació de productes de fleca i pastes alimentaries	21
Activitats de suport a l'agricultura	21
Comerç al detall, excepte per a vehicles de motor i motocicletes	18
Altres	117

Utilitzant les dades anomenades "Últim nombre d'empleats disponible" tenim que el total de treballadors de les empreses amb l'últim any disponible 2018 és de 30.897 empleats, encara que cal tenir en compte que hi ha 76 registres on aquestes dades no estan disponibles. Per aquest motiu, utilitzarem les dades "Últim nombre d'empleats" que són les últimes dades disponibles en relació amb els empleats per cada empresa. Així doncs, n'obtenim 29.475, però hi ha dades per a totes les empreses i per tant es considera una millor dada per treballar.

Existeixen 30 operadors certificats amb més de 250 treballadors, essent el sector d'activitat líder el corresponent al comerç a l'engròs de fruites i hortalisses amb 10.746 persones ocupades en 151 empreses diferents (71,17 empleats per empresa de mitjana) i que representen el 36,46% del total de persones ocupades pels operadors certificats i presents al SABI.

Taula 3. Nombre d'operadors per dimensió i distribució dels empleats (2019)

	Nombre d'empleats				Total
	0-9	10-49	50-249	>250	
Operadors	394	202	81	30	707
%	55,73	28,57	11,46	4,24	100
Empleats	1374	4648	8786	14657	29465
%	4,66	15,77	29,82	49,74	100

Pel que fa al nombre mitjà de treballadors, les empreses dedicades a la producció de carn i productes avícoles ocupen la primera posició amb 1.554 treballadors dividits en dos operadors. Cal comentar les dades anecdòtiques del cas d'altres serveis alimentaris, on trobem una empresa amb 1.184 treballadors. Es tracta d'una empresa de restauració i gestió de menjadors en diferents punts.

A nivell de distribució per generes (tan sols masculí i femení, no hi ha disponibilitat per altres) obtenim que els resultats exposats al SABI son incongruents amb l'últim numero d'empleats disponibles i per tant no podem aportar dades amb una veracitat suficient.

Figura 2. Nombre relatiu d'empleats per operadors certificats per la CAECV i presents al SABI en territori valencià, per CNAE (2019)

Per el que fa a la distribució geogràfica dels operadors analitzats ens trobem el resum en la *taula 4*.

Taula 4. Distribució per unitat territorial d'operadors i empleats certificats presents al SABI (2019)

	Operadors	Empleats	% Operadors	% Empleats
Alacant	232	4976	32,81	16,88
Castelló	70	4406	9,90	14,95
València	405	20093	57,28	68,17
TOTAL	707	29475	100,00	100,00

2.3.Indústries ecològiques

Seguint les dades ofertes per el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (MAPA) en les seves estadístiques de producció ecològica 2020 obtenim que hi ha un total de 1.930 activitats industrials relacionades amb la producció ecològica, destaquen les 1.834 de producció vegetal, per les 96 de producció animal. Segons el propi MAPA, aquesta dada representa el nombre d'indústries, és a dir, seria el nombre més proper a la realitat pel nombre d'unitats productives (en referència a la transformació i processament) ecològiques a la Comunitat Valenciana.

Taula 5. Distribució per unitat territorial de indústries per tipologia (MAPA, 2021)

Província	Nº de indústries por tipologia	
	Producció vegetal	Producció animal
Alacant	628	17
Castelló	185	17
València	1.021	62

La indústria de producció vegetal, destaca per l'elaboració i conservació de fruites i hortalisses (687). Aquesta dada ens ve a il·lustrar que tot i disposar de sectors importants com la manipulació i envasat de productes hortofructícoles frescos, que representa un 23,43% del total, i de la manipulació i envasat de fruits secs, amb un 13,82%, la part més representativa es concentra en l'apartat de "otras industrias..." amb el 52,84% el que pot indicar una atomització en la tipologia de l'activitat industrial, amb els seus problemes derivats. Com a punt destacat dins les indústries de producció vegetal tenim també, l'elaboració d'altres productes alimentaris d'origen vegetal (759) on l'apartat de "otros preparados alimenticios..." amb el 79,71% es el major exponent. En aquest cas ens especifiquen que dins aquest apartat hi apareixen els aliments infantils i dietètics.

En les activitats industrials relacionades amb la producció animal destaquen les indústries de la mel i de gallines ponedores amb el 27,08%. També amb un 47,92% tenim "otras industrias..." que suposa un gran apartat que ens deixa la mateixa intuïció que en el cas anterior.

També mereix atenció el fet que en la actualitat (2020) existeixen 3 escorxadors certificats com a ecològics amb una producció per a l'any 2020 de 46,30 Tm, entre les varietats de boví, caprí i oví.

2.4. Superfície certificada i produccions

Alhora de parlar de la superfície certificada obtenim el que queda resumit en la taula 5

Taula 6. Superfície certificada i localització (2020)

	Superfície ecològica per tipologia i localització			Total
	Terres llaurables	Pastures permanents	Cultius permanents	
Alacant	3023,13	17951,33	15916,87	36891,33
Castelló	572,50	31609,52	2802,69	34984,71
València	3439,32	31691,66	39750,39	74881,39
Total	7034,96	81252,52	58469,96	146757,44

En aquest sentit i gràcies a les dades del últim dossier autonòmic d'indicadors estadístics realitzat per el MAPA en el 2020 podem saber que la superfície ecològica representa un 17,87% del total de la SAU en el País Valencià.

Tot i així, existeix un component que es preocupant o que, al menys, mereix especial atenció i control. Aquest es la dimensió mitja per explotació, el País Valencià té l'explotació agrícola mitja més reduïda per agricultor de tota l'Espanya continental (exclòs les illes) el que suposa unes 5,5 ha per explotació.

Segons les últimes dades de la CAECV la dimensió mitjana per explotació ecològica certificada ha estat, en 2020, de 41,40 ha. Extraient el corresponent a pastures pobres, que son grans extensions de terreny que corresponen en la major part a titularitat municipal i on no hi ha producció associada (exceptuant una petita part a cultius herbacis i derivats). Obtenim que l'extensió mitja es de 18,84 ha per operador certificat el que suposa fins a 3,42 vegades més que una superfície agrícola tradicional. Aquest és un clar indicador que el petit agricultor no s'ha pogut sumar a aquesta iniciativa, entre d'altres motivacions, la contaminació per deriva i com està construïda la legislació ho fan complicat.

Tant és així, que la UE en la seva actualització de la regulació ecològica ha inclòs una normativa per les certificacions grupals i poder així arribar a aquests petits productors.

A nivell de produccions ecològiques, mostrem en la taula 7 els resultats obtinguts

Taula 7. Posició per tipus de cultiu (2020)

Posició	Tipus de cultiu	Superfície (ha)	Volum de producció (Tm)	% sobre el total
1º	Pastures permanents	81252,52	-	55,36
2º	Vinya per a vi	13569,43	52524,57	9,24
3º	Ametllers	10993,24	9308,01	7,49
4º	Oliva per oli	5589,02	5944,26	3,80
5º(3º)	Llimones i llimes	2289,13	34647,11	1,55

Per la resta del estat la distribució per importància de la tipologia de cultius és aproximadament la mateixa. El País Valencià representa posicions entre el cinquè i el tercer lloc a nivell nacional per aquests productes i en termes de superfície es situa en quarta posició.

En volum de facturació a nivell de producció primària durant l'any 2020 és d'uns 626 milions d'euros el que representa 19,6% del total de la facturació a Espanya.

Podem dir que el sector ecològic en el País Valencià té un pes específic rellevant i que, per tant s'ha de comptar amb ell si es pretén transformar el model econòmic valencià en la vessant del seu sector primari i secundari, corresponents a la producció i a la transformació alimentària. Aquesta asseveració ve per la rellevància territorial del sector agroalimentari valencià i també per la voluntat política demostrada al llarg dels últims anys enfront a aquest sector a nivells tan supranacionals com regionals i locals.

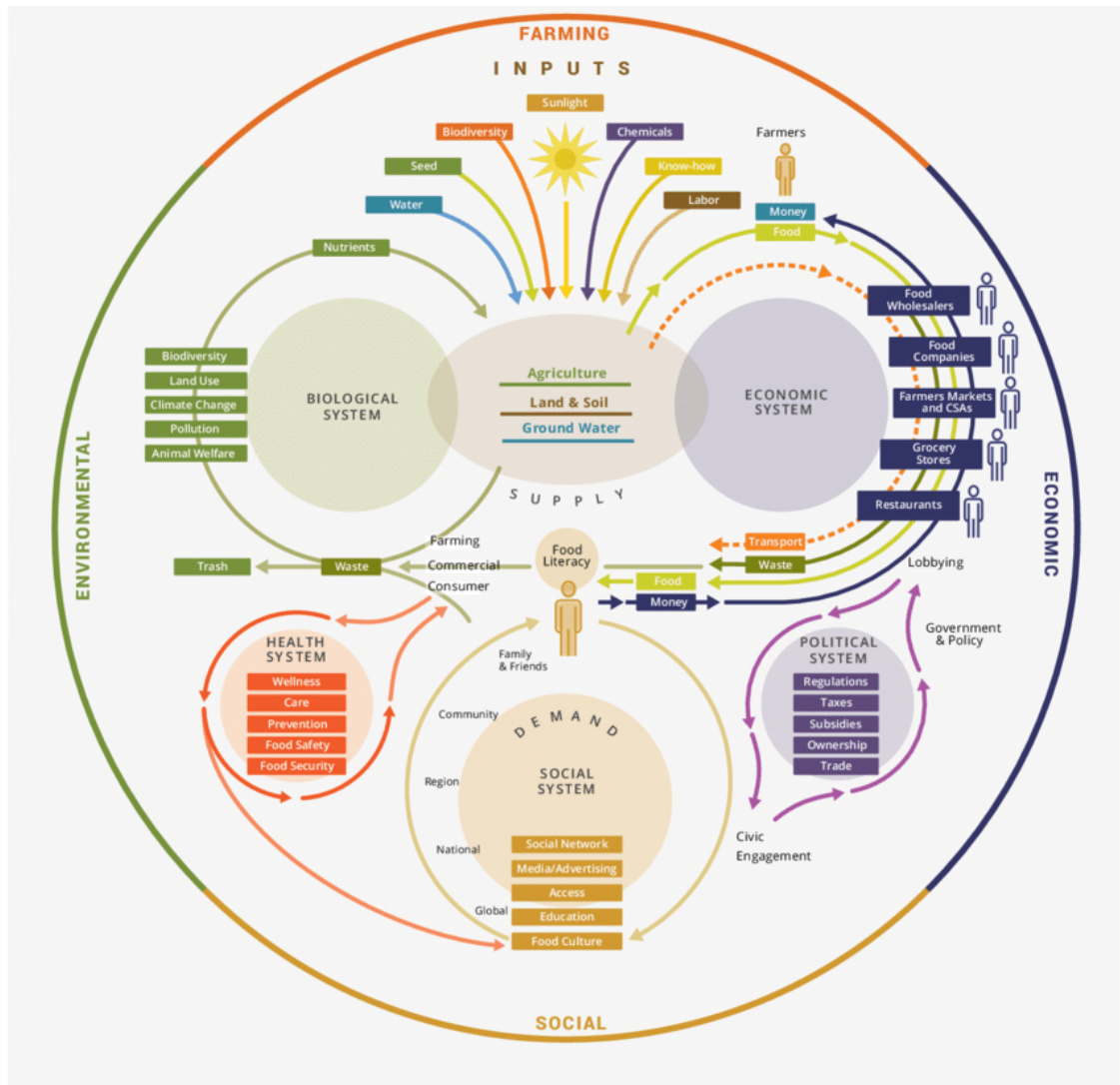

3. EL SISTEMA D'ALIMENTACIÓ SOSTENIBLE VALENCIÀ I LES POLITIQUES DEL SECTOR

3.1. La xarxa de valor del Sistema Alimentari i la sostenibilitat

La figura 3 ens mostra el que seria un exemple de Food System o Sistema Alimentari. Es la representació de la cadena de valor que formen tots els actors que intervenen en l'alimentació i les relacions entre ells. Aquest sistema es reproduceix a qualsevol escala, variant els actors i les relacions en funció de diferents paràmetres que poden ser determinats per raons que van des de la legislació, fins a tradicions locals.

Figura 3: Mapa del Food System

font: Nourish initiative

En el cas que ocupa aquest estudi, el País valencià, també existeix un sistema alimentari que impera en les relacions entre els actors que conformen el sector de l'alimentació. En els últims anys les polítiques supranacionals, regionals i locals han volgut redissenyar aquest sistema per fer-lo més sostenible. Així doncs, arriba el nom de “Sustainable Food System”, o Sistema Alimentari Sostenible. La intenció d'aquesta modificació basada en la sostenibilitat es la de dissenyar un sistema més local, resilient i social, mediambiental i econòmicament sostenible.

Les diferents iniciatives que s'han portat a terme per tal de redissenyar el sistema s'han considerat adients i necessàries, alhora que s'han introduït aprofitant el creixent de l'interès de la societat en temàtiques com el canvi climàtic i la justícia social. Sigui com sigui, però, el sistema tradicional es resisteix a desaparèixer, i molt tímidament a adaptar-se. Diferents estudis duts a terme en aquest sentit parlen de diverses barreres que eviten que el sistema alimentari sostenible esdevingui el principal.

En el cas valencià, durant el nostre estudi s'han pogut detectar clars talls, entre el sector primari i el sector industrial-transformador, en els canals de venda i fins i tot amb els consumidors. Aquests talls esdevenen per diversos motius, des de normatius, fins a qüestions de mercat. En el referent a normatius, podem parlar inicialment, per el disseny de la pròpia normativa ecològica que fa que per tal de poder rebre la certificació els productors primaris necessitin canviar i adaptar els seus processos productius per tal de considerar-los ecològics. Però, en el cas de les indústries transformadores la certificació va lligada a la capacitat productiva, no tant als processos en si.

3.2. Voluntats i capacitats

Tenim que, el transformador ha de poder demostrar que pot separar física i temporalment les produccions ecològiques de les tradicionals, i tot el que això implica (neteja de línies, espai per a la separació, etc.). En definitiva ha de mostrar capacitat, no voluntat.

Per al industrial el fet de produir ecològic significa assumir el cost d'oportunitat que significa renunciar a la producció tradicional. Un clar exemple d'aquesta situació és el sector de la ramaderia ecològica on les dades que trobem expliciten els resultats de la situació esmentada a les taules 8 i 9. Que finalitza el període amb 15 explotacions en tot el País Valencià en l'any 2020 i una producció equivalent a 46,30 Tm hi ha tan sols 3 escorxadors certificats.

Taula 8. Situació ramaderia ecològica 2011-2015 sense PVPE.

Any	Explotacions ramaderes	Bestiar	Producció total	Nº d'escorxadors
2011	16	1.932	N/D	1
2012	19	3.524	N/D	1
2013	22	5.383	24,43	0
2014	18	2.114	6,86	1
2015	19	2.784	137,70	2

Taula 9. Situació ramaderia ecològica 2016-2020 amb I PVPE.

Any	Explotacions ramaderes	Bestiar	Producció total	Nº d'escorxadors
2016	16	1.635	82,13	2
2017	22	2.001	37,14	2
2018	18	1.248	23,26	1
2019	16	4.758	68,33	3
2020	15	3.132	46,30	3

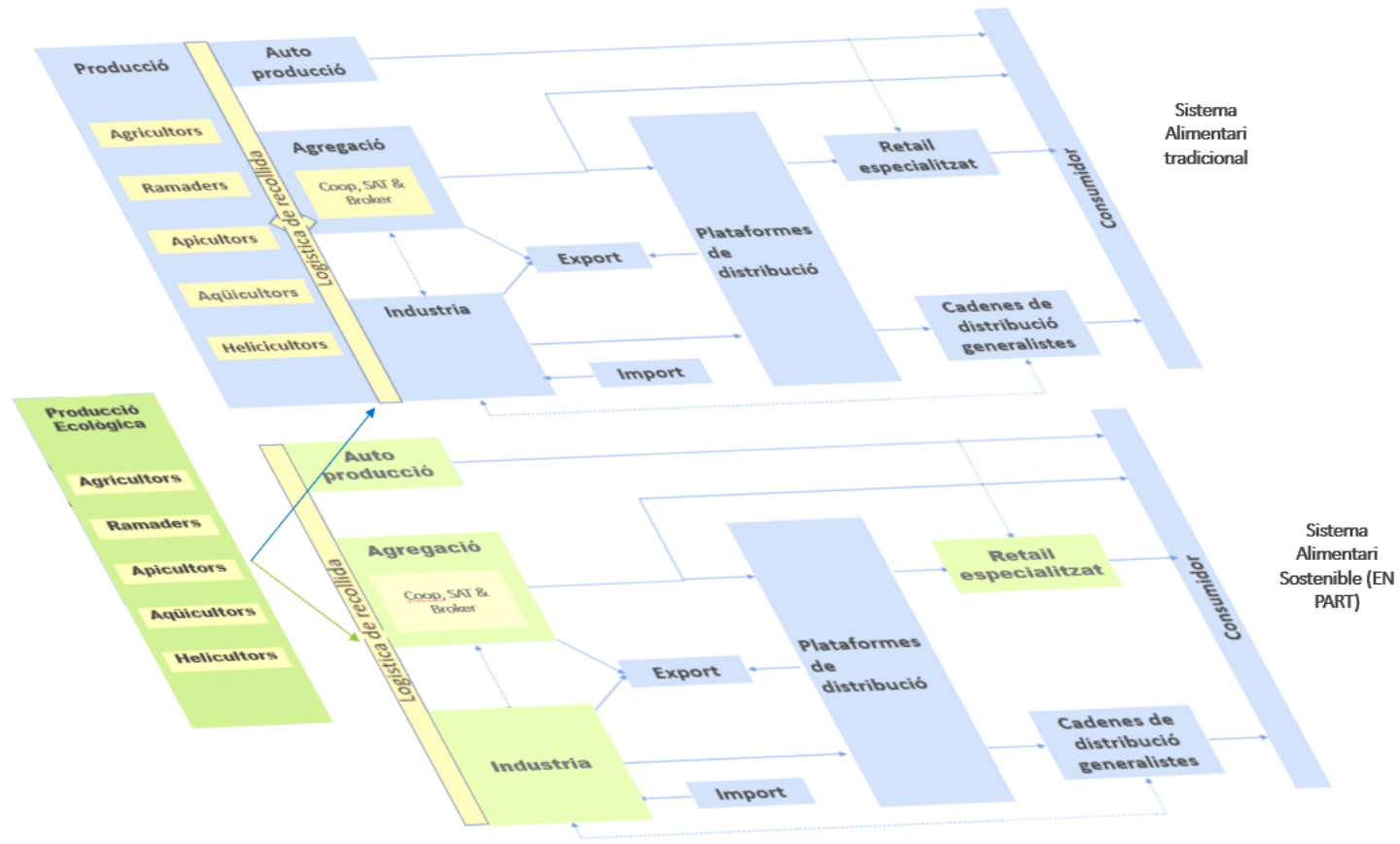
Com es pot comprovar gràcies a l'anterior taula, veiem com la producció de carn ecològica ha estat inconstant durant el temps i ,fins i tot, en el període del I PVPE ha sofert una davallada tan en nombre d'explotacions com en producció, mentre els escorxadors han incrementat en un intent de donar sentit a l'activitat de ramaderia ecològica.

3.3. Coexistència de sistemes i polítiques

Després de diverses consultes amb representants del sector ramader i agrícola ecològic hem obtingut les mostres de la situació abans esmentada en el sistema alimentari sostenible, representat en l'actualitat per el sector ecològic, que competeix amb el sistema tradicional per la capacitat productiva i transformadora.

Aquesta situació fa molt necessària la presència de canals exclusivament ecològics, per tal de poder mantenir el valor afegit de tota la producció ecològica fins al final del seu recorregut. Succeeix el mateix amb altres productes ecològics amb independència del seu grau de rellevància, com es el cas del oliva destinada a oli. La estacionalitat de les produccions, el menor flux de producte, la asimetria en la informació i la utilització dels canals de venda del sistema tradicional, son alguns dels motius per els quals molta de la producció ecològica es "tradicionalitza" en el seu procés.

Figura 4. Il·lustració de la dualitat del Food System per a la producció ecològica.

Des de l'any 2016 el govern de la generalitat va establir el I Pla Valencià de Producció Ecològica (I PVPE). Amb aquest pla es pretenia donar empenta i estabilitat al sector ecològic en el territori, donat que molts estudis avalaven la demanda, la gran part de les activitats i polítiques es centraven en la vessant de l'oferta, oferint subvencions per amortitzar el cost de la certificació, millora de finques, cursos per a la producció ecològica, en definitiva, destinant recursos propis i del PDR-CV al sector ecològic amb un pressupost estimat de 78,76 milions d'euros per el període 2016-2020.

El balanç en aquests quatre anys de pla ha de ser pres positivament en quan a xifres. Però, la inestabilitat en quant a la situació del petit productor i del manteniment del valor afegit del producte en tot el sistema, que permeti la apreciació de la producció diferenciada per la seva sostenibilitat (i altres consideracions), es troba encara en contradict.

Per il·lustrar encara més aquesta situació tenim, com hem comentat amb anterioritat, el cas de l'oli d'oliva ecològic. En l'actualitat existeixen 144 almàsseres en tot el País Valencià, d'aquestes 82 estan certificades com a ecològiques. La producció total d'oliva és, per a l'any 2020, de 134.136 Tm amb les que s'ha produït, aproximadament 25.201 Tm d'oli. Per el cas ecològic tenim que per al mateix any s'han produït 5.944,26 Tm d'oliva ecològica (per oli), seguint els mateixos rendiments que en el cas de l'oliva convencional ens donarien com a resultat unes 1.070 Tm d'oli ecològic. Amb aquestes xifres es fàcil poder entendre la no correspondència entre els productors i transformadors ecològics, amb un 57% de les almàsseres certificades per acollir un 4,43% de la producció d'olives i un 4,24% de la producció d'oli.

Estudis portats a terme en altres territoris amb més detall sobre el sector de l'oliva ecològica (per oli) parlen que aproximadament un quart de la producció ecològica acaba "tradicionalitzant-se" i que fins i tot, en percentatges per sobre del 5%, que la producció d'oli ecològic s'acaba venent com a convencional.

Aquesta situació ens fa pensar que les polítiques relacionades amb el II PVPE tindrien que evolucionar cap als següents elements del sistema i no tant en la producció primària.

Dit això, un altre fenomen que ha esdevingut important en els últims anys, en paral·lel als incentius ecològics, ha estat l'aparició (re-aparició) de les polítiques alimentaries a nivell local.

Cada cop son més les iniciatives que es duen a terme a nivell local en relació al “Food System”. Sota les iniciatives de ciutats sostenibles o alimentació de “Km0” apareixen polítiques o accions a nivell local que pretenen recuperar el protagonisme de les polítiques alimentaries en el entorn urbà. Des de horts urbans a mercats de proximitat, aquestes accions conviuen amb les que s'emprenen des de altres nivells, com les polítiques territorials o supranacionals. És el cas, del que representa el pacte de Milà (MUFPP) o la Xarxa de Municipis per l'Agroecologia (XMA). En el cas del País Valencià ens trobem el reflectit en la taula 10.

Taula 10. Participació en el País Valencià en polítiques o iniciatives relacionades amb el Sustainable Food System.

Nivell	Ciutat/Territori	Adhesions	Des de
Regional	País Valencià	PVPE	2016
Local	Valencia	<ul style="list-style-type: none"> • XMA (Fundadora) • MUFPP 	2017 (XMA) i 2015 (MUFPP)
Local	Castelló	<ul style="list-style-type: none"> • XMA 	2021
Local	Dénia	<ul style="list-style-type: none"> • MUFPP 	2017
Local	Godella	<ul style="list-style-type: none"> • XMA • MUFPP 	N/D(XMA) i 2017 (MUFPP)
Local	Meliana	<ul style="list-style-type: none"> • XMA 	N/D

Si bé és cert que el nombre de municipis no sembla rellevant i que tan sols és una mostra del total d'iniciatives que s'han portat a terme, si ho es en temes de importància. València com a capital territorial i de província, Castelló com a capital de província i el conjunt del territori amb el PVPE.

L'aparició de polítiques i iniciatives locals, alhora que territorials, fa pensar en la importància de la coordinació entre els diferents nivells de les polítiques i accions per evitar duplicitats i concurrència per l'ús i la disponibilitat dels recursos.

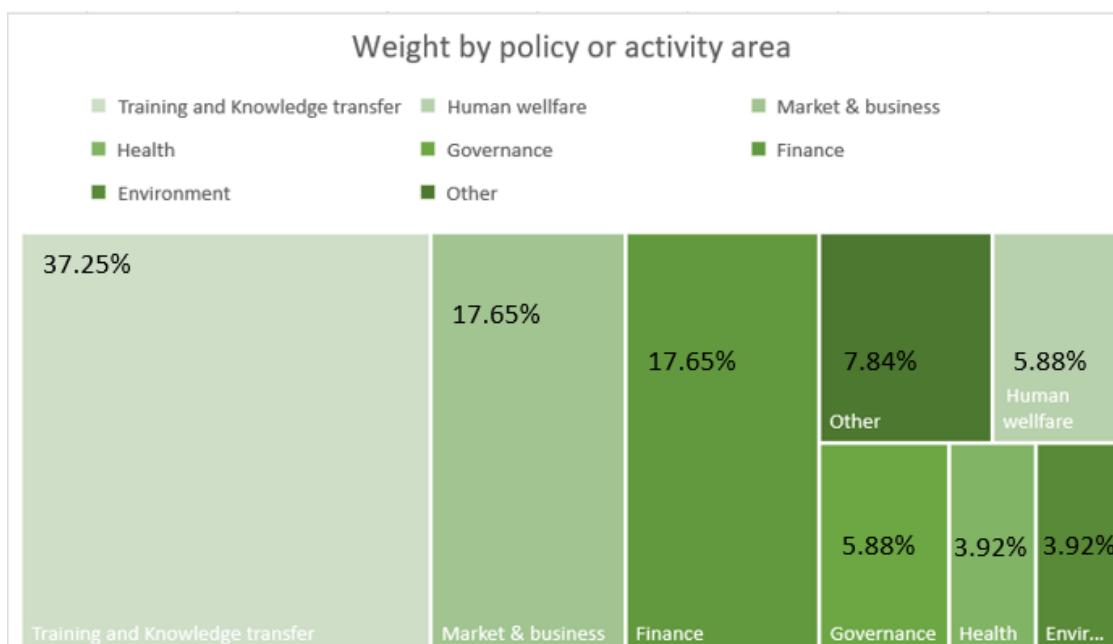
Analitzant un total de 51 accions o polítiques englobades, bé dins el marc del PVPE, o bé sota apel·latius relacionats amb l'agricultura ecològica o el Sustainable Food System a diferents nivells, hem localitzat fins a un total de 103 actors diferents que s'han classificat en 4 grups que son els d'administració pública, empreses privades, societat civil i altres.

Taula 11. Relació d'actors i grups participants en iniciatives relacionades amb polítiques alimentaries.

Actors i la seva participació en polítiques o activitats en política alimentaria			
Ranking	Grups d'actors	nº actors	Participació (nº d'accions)
1	Administració	43	52
2	Empresa privada	28	21
3	Societat Civil	17	35
4	Altres	14	15

Alhora s'ha analitzat l'àrea d'actuació del instrument polític utilitzat en les diferents ocasions per tal de poder argumentar el caràcter holístic del sistema alimentari i les característiques de l'acció empresa. Per a fer-ho, em establert com a criteris el objectiu de la mesura, actors que hi han participat i els receptors de la mateixa.

Figura 5. Distribució de les accions per àrea/objectiu de la política o activitat realitzades.

Com es pot observar en la figura 5, en termes d'àrea d'activitat, les polítiques alimentaries actuen en una gran quantitat de temàtiques, que reafirmen el caràcter holístic del sistema alimentari.

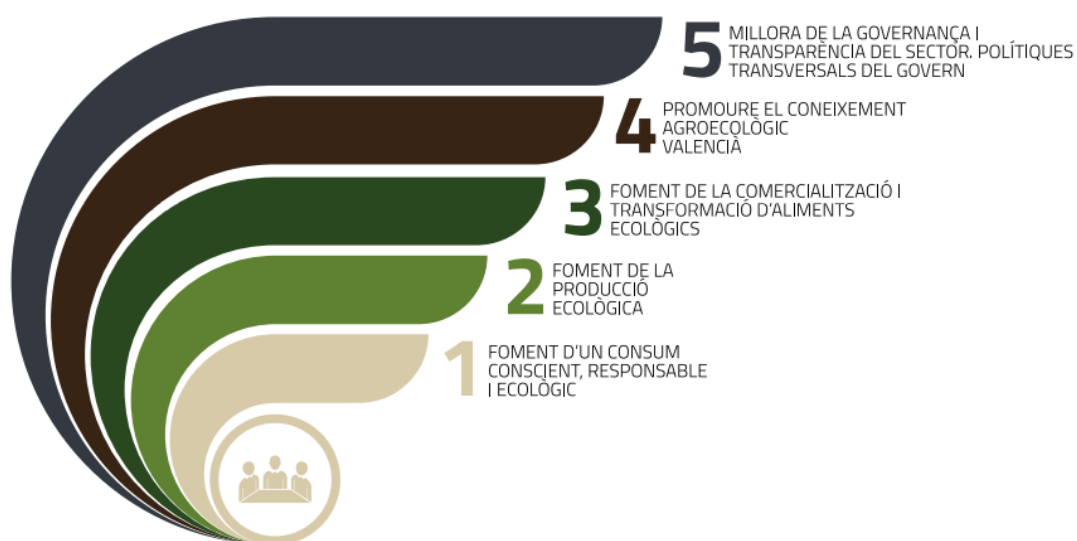
Dins d'aquests grans sectors d'activitat, hem trobat objectius com l'educació i la transmissió de coneixement, la salut, la introducció d'alimentació ecològica a les escoles, desenvolupament socioeconòmic, entre d'altres, en última instància i arrel dels efectes de la pandèmia també hem localitzat polítiques lligades a pal·liar la CoVid-19.

És complicat poder desgranar quines iniciatives són pròpiament locals de quines venen des del territori, ja que en la major part de les mateixes, el màxim organisme territorial responsable de les diferents àrees actua com a firmant, col·laborador o suport de les mateixes iniciatives.

3.4. I Pla Valencià de Producció Ecològica (I PVPE)

En efecte però, podem dir que la línia d'actuació amb majors recursos ha estat el I PVPE que entès com a un full de ruta per cobrir, ordenar i promocionar el sector ecològic valencià ha actuat des de 2016 fins a 2020. Amb 5 línies d'actuació i 5 objectius específics el I PVPE ve dotat de 78,76 milions d'euros, com s'ha comentat amb anterioritat.

Figura 6. Línies d'actuació I PVPE 2016-2020.

11

Font: Document I Pla Valencià de Producció Ecològica 2016-2020, Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient Canvi climàtic i Desenvolupament Rural

Figura 7. Objectius específics del I PVPE 2016-2020.

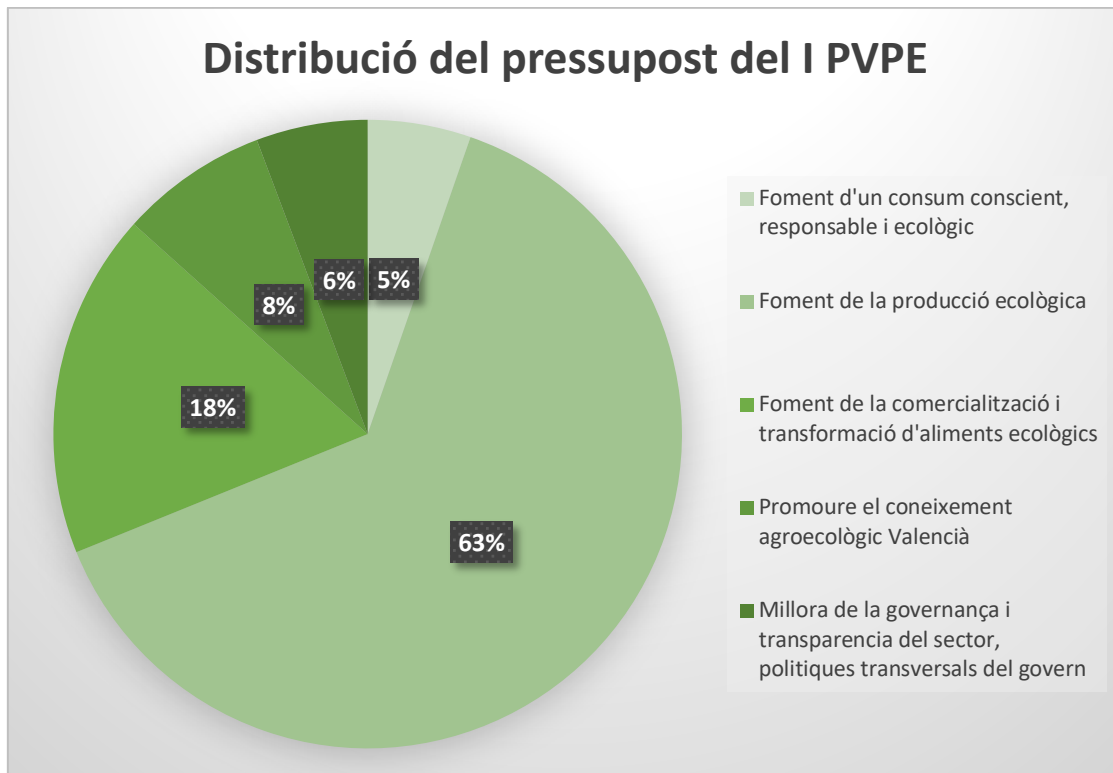
Com a objectius específics, podem concretar els següents:

1. Promocionar l'alimentació de qualitat i el consum de les particularitats dels productes agraris valencians en mercats internacionals, en concret els ecològics.
2. Donar un impuls especial a la promoció de mercats locals i de proximitat com a estratègia per al desenvolupament rural, en particular de productes ecològics.
3. Donar suport a la diferenciació de la nostra producció agroalimentària, a través de la innovació tecnològica i la millora continuada de la seguretat i qualitat, en sentit ampli i des de l'origen a través d'un enfocament integral.
4. Donar un impuls especial a la producció i industrialització ecològica com a estratègia territorial per al necessari desenvolupament rural.
5. Connectar amb altres línies polítiques que treballen per la sostenibilitat i la igualtat al nostre territori. Col·laborar amb totes aquelles institucions i organitzacions públiques i privades que treballen en aquest sentit.

Font: Document I Pla Valencià de Producció Ecològica 2016-2020, Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient Canvi climàtic i Desenvolupament Rural

En la repartició del pressupost (78,76 M€) es pot entreveure la missió d'aquest primer pla, que podem resumir com la de millorar la oferta de producte ecològic donant incentius als productors primaris per tal esdevenir part d'aquest sector.

Figura 8. Distribució pressupostaria del I PVPE 2016-2020

Donat que la partida pressupostaria més elevada, amb diferència, és la relativa al foment de la producció ecològica, aquest estudi es va proposar analitzar les mesures empreses sota aquest pla en aquesta línia d'actuació. La problemàtica però, arriba per el que es pretén finançar amb aquesta partida.

Amb una partida de 50,06 milions d'euros exposada en el document del I PVPE 2016-2020, les activitats cobertes en el anàlisi ex-post asseveren que s'han destinat 41 milions d'euros en la conversió i manteniment de la activitat agrícola ecològica. 11,8 milions d'euros a la instal·lació de joves agricultors. 4 milions d'euros destinades a inversions en les explotacions agràries de persones productores (sense definir) i per últim la publicació d'una guia per la fertirrigació i millores per facilitar aigua suficient i de qualitat per valor de 1,2 milions d'euros.

En total 58,6 milions d'euros que cobriren 4 de les 11 accions enumerades en el document del I PVPE, sempre segons el document d'anàlisi propi recollit per la conselleria.

En quant a la línia 3 del I PVPE dotant a les 12 activitats amb 14 milions d'euros, el document d'anàlisi ens recull que s'ha finançat (mitjançant l'ordre 21/2018) la valorització de productes de qualitat diferenciada de 18 projectes per un total de 275.000 euros.

També en la línia de millora de les condicions de transformació i comercialització de productes agraris ecològics, s'han finançat 25 empreses amb 1,1 milions d'euros.

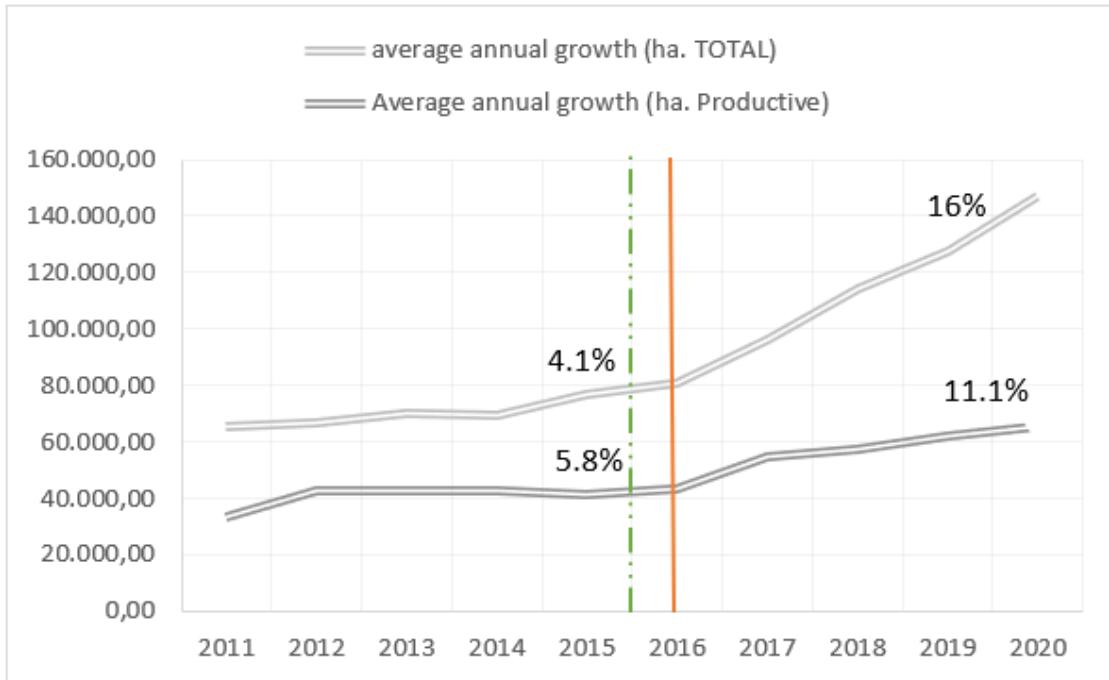
Sense entrar en la valoració monetària també se'ns parla de la creació de la marca “molt de gust”.

Com es pot comprovar per els paràgrafs anteriors, el document d'anàlisi ex-post fet públic és, en el millor dels casos, breu i superficial.

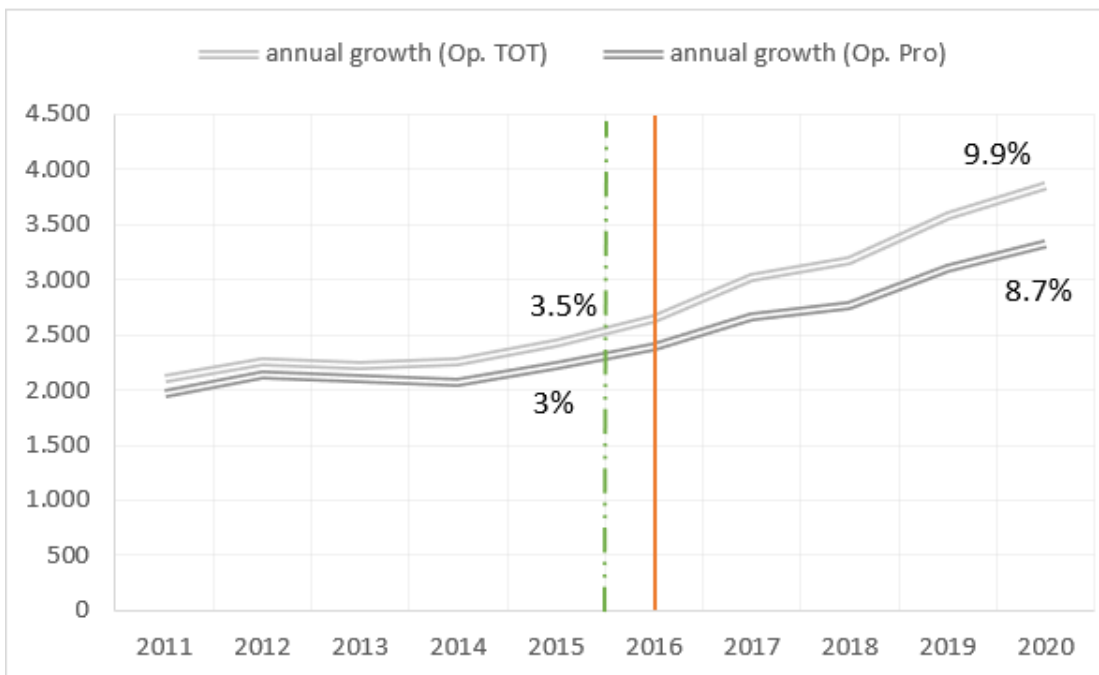
No s'han presentat totes les activitats realitzades, ni tampoc s'especifica quines no s'han fet. No ens aporta gran informació.

Dit això, la realitat és que del 2016 al 2020 el I PVPE va estar en execució i que el creuament de les dades obtingudes en el MAPA i contrastant-les amb les de la CAECV ens dona una visió molt limitada de la situació, que agregada i per el període en qüestió, podem observar les tendències del sector.

Figura 9. Creixement anualitzat de les ha. Certificades (es fa la distinció entre el total i les que tenen producció associada) I PVPE 2016-2020

Figura 10. Creixement anualitzat dels operadors certificats (es fa la distinció entre el total i els classificats com productors) I PVPE 2016-2020

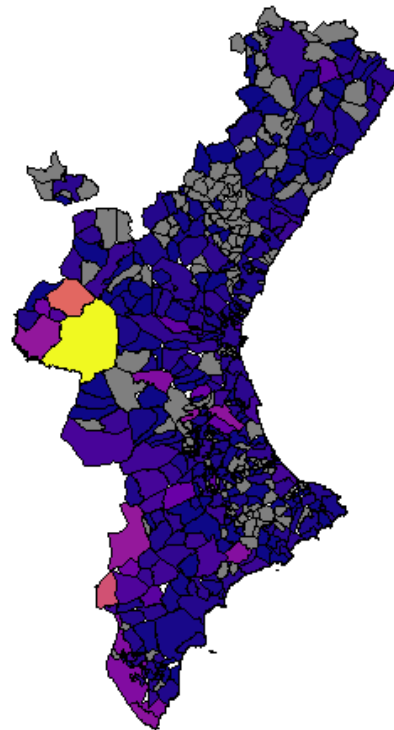
Com es pot observar en les dues figures anteriors, es innegable que des de meitats de 2016 (primer any del pla) s'observa una acceleració del creixement tant en el nombre d'hectàrees certificades, com en el nombre d'operadors, però és ben cert que les tendències eren ja, fins aquell moment positives per al conjunt del període anterior, sense pla.

És per això, que es creia convenient un bon anàlisi ex-post del pla, per justificar que no existeix “crowding-out”, que no s'està creixent a un ritme desequilibrat i que es realitza un esforç important en el recull de dades específiques sobre el sector agroalimentari ecològic valencià, que permetés el seu anàlisi amb major profunditat, com a sector rellevant que se'ns diu que és o que ha de ser. No es acceptable, com no ho seria, en el sector de la agroalimentació tradicional, que la classificació sigui encara a dia d'avui “operadors” i dins d'aquests productors, empreses i importadors.

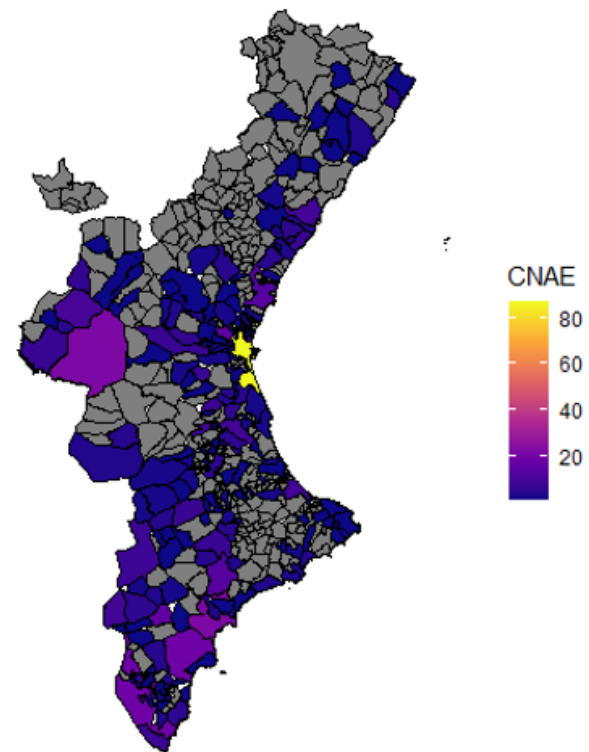
En l'actualitat el sector ecològic al País Valencià ens dibuixa un sector força localitzat a nivell d'activitat productiva i també a nivell comercial, amb algunes diferències notables.

Figura 11 i 12. Mapa del País Valencià. Densitat d'operadors ecològics per productors i per empreses (2019)

Municipios de la Comunidad Valenciana
Color por población

Municipios de la Comunidad Valenciana
Color por población

Les concentracions de productors per una banda i empreses per un altre veiem que tot i estar relacionades varien importantment en la seva ubicació concentrant-se en municipalitats diferents.

4. EL FUTUR DEL SECTOR AGROALIMENTARI ECOLÒGIC VALENCIÀ

4.1. Creació del “II PVPE”

A la finalització del pla l'any 2020, es programen un sèrie de reunions per tal de programar l'acció participativa dels diferents actors del sector alimentari ecològic en el disseny del segon pla.

Del 9 al 16 de Maig de 2021 es celebren unes reunions telemàtiques amb representants del sector on es tracten diferents temàtiques mitjançant anàlisis DAFO i es pretén així captar els punts conflictius de la situació del sector en l'actualitat per tal de definir les estratègies del pròxim pla.

Les temàtiques son recerca i innovació, transferència de coneixement, consum i comercialització, producció, transformació i elaboració, salut, medi ambient, benestar humà i governança. Segons l'informe ex-post en aquestes reunions hi participen 562 persones i un total de 40 entitats i col·lectius, entre operadors i especialistes, tal com defineix el mateix document.

Desconeixem la representativitat sobre el sector d'aquest grup de persones, operadors, entitats i col·lectius.

Finalment es procedeix a definir i redactar el nou pla. L'1 d'octubre d'aquest any es presenta com a II Pla Valencià de Transició Agroecològica. Actualitzant el títol del pla es vol donar èmfasi a la voluntat de anar un pas més enllà en referència al canvi de tendència que es vol provocar en el sistema alimentari.

Es continua amb 5 línies de actuació, anomenats eixos, i s'especifiquen un cop més les mesures i accions que es vol dur a terme. Analitzant el document s'observa continuïtat, però també consciència de la acció local més enllà de la regional i el paper rellevant de la compra pública. Algunes de les accions prèvies continuen en aquest nou pla, indicant o bé la seva no realització o bé la necessitat de continuar amb la intervenció pública en aquest sentit.

Es un exercici complicat comparar els pressupostos per línia o eix, ja que canviant el pla, tot i anomenar-se segon, es trenca la continuïtat i els resultats es tornen poc comparables. Però si podem fer-ho en el cas del “Eix 2” (línia d'acció 2 en el I PVPE) que porta per nom “Estimular la producció i l'elaboració de productes ecològics”

(Foment de la producció ecològica en el PVPE) on el pressupost passa de 50,06 milions d'euros (finalment 58,6) a 90,5 milions d'euros.

Amb un augment del 80,7% del pressupost per aquest eix, el total per el pla augmenta fins al 45,1% amb 114,28 milions d'euros.

Si bé es cert que aquesta línia, convertida ara en eix, no tan sols ha crescut en pressupost, si no també en àmbit d'actuació, entenent doncs que s'ha ajustat gràcies al feedback donat per les reunions participatives de valoració del primer pla.

Aquest segon pla transcorrerà del 2021-2025, un període comparable al anterior, que actuarà sobre el mateix sector, amb algunes diferències a nivell específic. Podria arribar a ser comparable a nivell agregat, però es necessita un esforç important en la recopilació i classificació de dades, treball que en el sector ecològic, encara està per fer i que dificulta molt la feina del sector, del polític i del avaluador.

4.2. De I PVPE a II PVTA

En la lectura d'aquest segon pla es encoratjador el fet que es parli de la compra pública verda i de la relació estreta que es vol fomentar i mantenir amb els diferents nivells de la administració i societat ja que es reafirma el mostrat anteriorment a nivell d'acció política i la importància capital de les compres públiques per el canvi de tendència demostrat ja per molts estudis realitzats en altres països. Es parla també, encara que marginalment, de mantenir convenis d'investigació amb les universitat valencianes a nivell tècnic, però es continua sense parlar de la necessitat de recopilar les dades per quantificar i analitzar el sector amb la profunditat que es mereix.

Finalment no hi ha rastre de les noves propostes de la UE en aquesta matèria, on existeixen canvis molt importants i substancials, com el cas de la certificació grupal o la inclusió de noves indústries i ramaderia, rellevants ambdós donat que hi ha inclosos el sucre i la cunicultura (9.5% de tota Espanya). Alhora que també es parla de la regulació en l'ús de animals no ecològics en explotacions ecològiques.

Alhora que es continua sense parlar de establir i reforçar un sistema alimentari sostenible definit que permeti a tot el producte ecològic generat mantenir aquesta condició fins al consumidor final.

La participació majoritària del sector primari en aquestes reunions participatives (fet confirmat en entrevistes als organitzadors) per el nou pla ha fet que les mesures tinguin inevitablement un biaix cap aquest sector i, tot i que s'ha intentat corregir, continua mancant una visió de conjunt per al sistema alimentari amb la visió i participació de tots els seus components.

L'oferta de producte primari ecològic és patent, però continua representant un dada anecdòtica representant tan sols el 3,55% del total del producte alimentari per el total de Espanya. Al País Valencià representa 8,6% del total del volum de producció ecològica i és el quart per la cua a nivell de consum per càpita, segons les dades del informe del consum alimentari per l'any 2020 publicat per el MAPA.

Aquestes dades reforcen encara més l'idea que no te que ser tan sols l'oferta a reforçar-se, si no, el conjunt del sistema alimentari sostenible.

5. CONCLUSIONS I FUTURES LÍNIES DE RECERCA

5.1. Conclusions

Com a conclusions que creiem més rellevants, extretes del estudi que ha requerit aquest informe, exposem breument les següents.

1. Necessitat de dades específiques per el sector ecològic.

Continua esdevenint un treball enorme obtenir dades concretes per el sector ecològic ja que en molts dels casos es troben homogèniament mesclats amb els del sector en general, casos com l'ocupació (i tots els seus derivats), transformació i activitats lligades a la mateixa juntament amb totes les dades relacionades a els processos propis de l'activitat transformadora. Es necessari el treball de classificació i reunió de dades que atorgui el protagonisme a la diferenciació del sector ecològic.

2. Localitzar i fer partícips a tots els actors.

S'ha de comptar amb la participació i la col·laboració de tots els actors en la conformació de les polítiques i accions a realitzar en el sector, a més d'analitzar la seva participació en la xarxa de valor del sector alimentari ecològic.

3. Dibuixar el Sistema Alimentari Sostenible.

Amb l'obtenció de les dades es podrà esbossar el disseny del Sistema Alimentari Sostenible i poder entendre i estudiar les relacions existents i on i de quina manera cal la intervenció dels ens públics. A més de les múltiples utilitats a nivell acadèmic, tècnic i polític.

4. Entendre les relacions Sostenibles.

A través de les dades, el procés de disseny del Sistema Alimentari Sostenible a de contemplar les relacions que existeixen entre els múltiples actors que actuen en aquest sistema, per tal de poder obtenir una millor visió tan global com territorial de actors i relacions. La possible existència de Sistemes Agroalimentaris Locals (LAS) pot determinar la formació de noves polítiques que siguin més eficients que les actuals.

5. Relacions entre les polítiques a diferent nivell.

L'existència de accions polítiques a diferent nivell observada en aquest estudi i confirmada per la creació d'accions de col·laboració entre l'administració i altres actors, en el segon pla, ve a explicitar la importància de entendre com es relacionen aquestes accions des de diferents nivells per tal d'entendre les implicacions d'aquest fenomen i les seves característiques.

Les conclusions exposades responen al convenciment de que el Sistema Alimentari Sostenible és un element essencial per tal d'afavorir la transformació del model econòmic per el conjunt del estat i del País Valencià. També al fet de que el seu disseny es correspon com a una resposta a les noves inquietuds i reptes apareguts arrel de la CoVid-19, alhora que també ho és per al canvi climàtic i la justícia social.

5.2. Futures línies d'actuació

Com a resultat del treball portat a terme per a la realització d'aquest informe i de les conclusions extretes, entenem que existeixen línies d'investigació futures amb gran capacitat de generar coneixement en els seus respectius camps.

1. Estudi de les relacions entre els actors del Sistema Alimentari Sostenible en el territori valencià.
2. Identificar i localitzar possibles Sistemes Agroalimentaris Localitzats en el territori valencià.
3. Fer recerca i determinar les relacions i interaccions entre les polítiques portades a terme en territori valencià des de diferents nivells que afecten al Sistema Alimentari Sostenible
4. Investigar les relacions produïdes a través de les polítiques a diferent nivell entre el món rural i urbà.

Seguint doncs aquestes mateixes línies proposades continuarem amb l'estudi del Sistema Alimentari Sostenible tant en les vessants sectorials com en relació a les polítiques i els seus efectes.

